

Чрез Ректора на ЮЗУ
До Председателя на Научното жури за
провеждане на заседанието за защитата и
оценката на дисертационния труд на
Виктор Николов Хаджикотев, докторант
на самостоятелна подготовка към катедра
„Финанси и отчетност” при ЮЗУ „Неофит Рилски“

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р **Христина Георгиева Орешкова**, хабилитиран преподавател по научна специалност с шифър 05.02.07 „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност”, УНСС, София, Финансово-счетоводен факултет

Относно: Дисертационен труд на тема: **„Финансово осигуряване и отчетност на туристическата агенция”**, разработен от докторанта на самостоятелна подготовка **Виктор Николов Хаджикотев** за присъждане на образователната и научна степен **„доктор”** по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“, област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8. Икономика, Стопански факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, катедра „Финанси и отчетност”

Научен ръководител: доц. д-р Минко Любомиров Велков

Защитата на дисертационния труд е обявена на основание чл. 9, от ЗРАСРБ, чл. 30, ал. 3 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, чл. 4, ал. 3, от Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и решение на ФС на Стопанския факултет (Протокол № 36/01.06.2015 г.).

Информация за дисертанта Виктор Николов Хаджикотев

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Финанси и отчетност” при Стопанския факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка” съгласно Заповед на Ректора на ЮЗУ № 1649/09.07.2012 г. Обучението е осъществено в свободна форма за срок от три години, считано от 06.07.2012 г. до 05.07.2015 г.

Настоящото становище е изготвено от мен, доц. д-р Христина Георгиева Орешкова, в качеството ми на член на Научното жури, определено със заповед № 1680 от 05.06.2015 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“, и в изпълнение на възложената ми задача (за изготвяне на становище) на първото заседание на Научното жури, състояло се на 12 юни 2015 г., във връзка със защитата на дисертационния труд на докторанта Виктор Николов Хаджикотев.

Настоящото становище е изготвено в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), обн. в ДВ, бр. 38 от 21.05.2010 г., с последно изм. и доп., ДВ, бр. 68 от 02.08.2013 г., в сила от 02.08.2013 г., на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ (ППЗРАСРБ), обн. в ДВ, бр. 75 от 24.09.2010 г., с последно допълнение, обн. в ДВ, бр. 60 от 22 юли 2014 г., и на Правилника за учебната дейност на ЮЗУ „Неофит Рилски“ (чл. 58).

Уважаеми членове на Научното жури,

Дисертационният труд, разработен от колегата Виктор Николов Хаджикотев, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Финанси и отчетност“ при ЮЗУ „Неофит Рилски“, град Благоевград, внимателно проучен от мен за целите на изготвянето на настоящото становище, е обсъден и е насочен за защита от първичното звено – катедрата.

1. Актуалност и значимост на темата на дисертационния труд

Дисертационният труд е посветен на изследването на актуалните въпроси и проблемите, свързани с обективно съществуваща в съвременните български условия необходимост, а именно – от оптимизиране на финансовото осигуряване на дейността на туристическите агенции (предприятия) в България и от разработването и прилагането на издържани методики и модели за достоверно и надеждно счетоводно отчитане на тяхната дейност. Без съмнение тематиката и проблематиката, във фокуса на авторските изследвания, подчинени на целта и задачите на дисертационния труд, за чието разработване докторантът Виктор Хаджикотев е изразходил много време и е вложил изключително усърдие и натрупани през годините на професионалното си израстване знания и ценен практически опит, са с подчертана актуалност. Изложените в дисертационния труд доводи в подкрепа на авторската теза за важността на финансовото и счетоводноинформационното осигуряване

на дейността на туристическите агенции у нас, а и за стопанската и обществена значимост на откритите от докторанта проблеми, характерни за българските условия, дават основание още в началото да подчертаем, че представеният от Виктор Николов Хаджикотев дисертационен труд, предмет на оценяване от Научното жури, е оригинално научно произведение. То представя автора, а и неговия научен ръководител, в изключително положителна светлина, тъй като представлява задълбочен и завършен научноизследователски труд.

2. Обобщена характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от увод, три обособени глави, заключение и библиография, написани върху 294 стандартни страници, и съдържа 11 приложения, вкл. 9 таблици и 38 схеми.

Нашето мнение е, че дисертационният труд е правилно структуриран – добре обмислено е съотношението между трите глави, като се има предвид обема на всяка глава (първа глава – 101 стр.; втора глава – 65 стр. и трета глава – 82 стр.) и още – естеството на нейната съдържателната същност и структура и на обсъжданата в нея проблематика.

Главната цел на дисертационния труд, а именно „да се извърши анализ на финансовото осигуряване и счетоводната система в туристическите агенции и чрез сравняване на констатираните резултати с утвърдени практики да се разработи модел на счетоводно отчитане, създаващ условия за подобряване на финансовото осигуряване на туроператорската и турагентска дейност“ (стр. 5), е коректно формулирана и за постигането ѝ докторантът формулира ясно и точно шест изследователски задачи (стр. 5).

В първата глава са открити и обстойно и изчерпателно са разгледани и анализирани теоретичните въпроси в областта на финансовото осигуряване на туристическата агенция (предприятие) и счетоводното отчитане на дейността на туристическа агенция. Категорично и с достатъчно разумни доводи и аргументи се обосновава тезата, че оптимизирането на финансовото осигуряване и усъвършенстването на методиките и моделите на счетоводно отчитане в туристическите агенции (предприятия) би допринесло за подобряване на финансовите и икономическите резултати на туристическите агенции (предприятия), което би осигурило „и по-висока и ускорена възвръщаемост на капитала“.

Направената от докторанта характеристика на туристическата агенция чрез умело разкриване на същността, спецификата и особеностите на основните и допълнителните дейности, осъществявани от нея, и на сложните им взаимовръзки, създава предпоставки и възможност за конкретизиране на обекта на изследването. Чрез критичното разглеждане на нормативната база, регламентираща дейността на туристическата агенция, в нейното еволюирало развитие, докторантът показва много добро познаване на законодателството и регулациите, действащи в изследваната от него област, и естеството на съществуващите в практиката проблеми. Докторантът е характеризирал същността и технологията на процеса на финансиране на дейността на туристическите агенции, като е посочил (систематизирано) вътрешните и външни източници на средства, чрез които тя (дейността им) може да се финансира. Изследвано е съотношението между броя на чуждестранните туристи и отпуснатите на туристически агенции кредити и разсъжденията, направени във връзка с извършеното за целта проучване, естествено насочват към същността на анализа в изложението на трета глава. Безспорно е, че счетоводното отчитане в туристическите агенции се определя или се влияе в значителна степен от сложния характер на дейността, осъществявана от тях. Направена е издържана систематизация на обектите на счетоводно отчитане в туристическите агенции – приходите и разходите, свързани с извършваните от тях услуги; разчетните взаимоотношения с доставчици и клиенти; процесите на придобиване на активи, активите; процесите на формирането и разпределението на финансовите резултати; и други.

Във втора глава сполучливо са представени методите на финансово осигуряване, както и методиките на счетоводно отчитане в туристическите агенции. Разгледана е същността на финансовия план, а също и методиката за съставянето на финансов план, процедурите по последващ контрол, основанията за предприемане на коригиращи действия от управленските органи на туристическата агенция (предприятие) и други. Новаторско е представянето на основни стопански операции чрез алгоритмични модели. Тяхното прилагане в счетоводната и финансовоотчетна дейност и практика без съмнение би допринесло за подобряване на организацията и методологията на счетоводното отчитане в туристическата агенция (предприятие), което е подчертано и от автора.

Изследователската работа, извършена от Виктор Николов Хаджикотев за написването на първите две глави на дисертационния труд, се доказва и чрез проведеното емпирично

изследване, резултатите от което са представени в трета глава. Направено е проучване относно кредитирането на дейността на туристическите агенции (предприятия) от банкови институции, както и изследване на проблемите, произтичащи от необходимостта да се финансира дейността на туристическите агенции (предприятия). Съществен момент с приносен характер е извеждането по научен път (и чрез научни методи, способности и средства) и очертаване на насоки за преодоляване на установените от автора проблеми в процеса на целенасочените му изследвания. Обсъждат се мотивите за направените от докторанта препоръки и предложения за промени в нормативната уредба, уреждаща счетоводното отразяване на стопанските операции в туристическата агенция, и се обосновава необходимостта от такива. Подкрепено с научни аргументи е и предложението на автора за създаване на две нови счетоводни сметки.

3. Съответствие между съдържанието на дисертационния труд и автореферата

В края на автореферата докторантът Виктор Николов Хаджикотев е представил Справка за основните научни приноси в дисертационния си труд.

Внимателното проучване на дисертационния труд ни дава основание да потвърдим, че авторефератът отразява съдържанието на дисертационния труд, както и достоверността на откритите накратко приноси и научни постижения, съдържащи се в него.

4. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Според нас (мен) приносите и научните постижения могат да се представят обобщено така:

Първо. Открити са особеностите и спецификата на процеса и механизмите на финансовото осигуряване и счетоводното отчитане в туристическата агенция. Извършен е обстоен и изчерпателен анализ на същността и спецификата на двата съществени (съставляващи) компонента в предмета и съответно обекта на изследването.

Второ. Дадено е научнообосновано определение на критериите, показателите и методите за анализ и оценка на финансовото осигуряване и счетоводното отчитане в туристическата агенция.

Трето. Систематизирани са източниците на финансовото осигуряване и методиките на счетоводното отчитане в туристическата агенция.

Четвърто. Очертани са основните проблеми, възникващи в процеса на финансовото осигуряване и на счетоводното отчитане на дейността на туристическите агенции.

Пето. Разработен е модел на счетоводно отчитане в туристическата агенция, чието прилагане в практиката би създало условия за повишаване на ефективността на туроператорската и туристическата агентска дейност. От автора са предложени счетоводни сметки, чрез използването на които би се повишила степента на аналитичност и полезност на счетоводната информация, създавана в туристическата агенция, за анализатори и други заинтересовани потребители (ползватели).

Шесто. Определени са насоките за подобряване на качеството на финансовото осигуряване и на счетоводното отчитане в туристическите агенции в Република България. Предложени са полезни за практиката промени в нормативната уредба, регламентираща дейността на туристическата агенция (предприятие).

Седмо. По същество авторефератът отговаря на изложените от автора тези и научни доказателства, съдържащи се в дисертационния труд.

Осмо. В рамките на научната си осведоменост и компетентност считаме, че трудът е завършено и лично научно произведение, с качества и достойнства на дисертационен труд на докторанта Виктор Николов Хаджикотев.

Девето. Коректно са цитирани използваните от автора източници на информация при написване на дисертацията.

5. Оценка на представените публикации по дисертацията

Авторът е представил списък с публикации по темата на дисертационния труд – участие в един учебник, два наръчника, една статия и три доклада. Всички посочени публикации са пряко свързани с темата на дисертационния труд и сами по себе си разкриват факта, че резултати, посочени и като приноси в настоящата разработка, вече са достояние на проявяващите интерес към тази проблематика.

Лични впечатления за Виктор Николов Хаджикотев

Докторантът на самостоятелна подготовка **Виктор Николов Хаджикотев** познавам от далечната 1995/1996 учебна година, от която датира нашата съвместна преподавателска и научноизследователска дейност и съвместното ни сътрудничество с нашия многоуважаван

и обичан Учител и Професор – **професор д-р на икономическите науки Иван Душанов**. Друго обстоятелство, причина за познанството ни, е дългогодишната ни преподавателска дейност в Стопанския факултет и в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит рилски“, град Благоевград, а също и съвместната ни дейност като лектори по Международни счетоводни стандарти/Международни стандарти за финансово отчитане (от 2003 г.), по Финансово счетоводство и други дисциплини, четени пред специализиращи курсове за професионална квалификация в направления „Финансово-счетоводна и правна дейност на търговското дружество“, „Счетоводство, финанси, и контрол“ и други, организирани към ИСК при УНСС, София, и на много други места. Не под влияние на сантимент бих споделила с уважаемите членове на Научното жури, че познавам **Виктор Николов Хаджикотев** като етичен колега, задълбочен изследовател и професионалист в преподаването на сложната финансово-счетоводна материя, отправящо към нас не малки предизвикателства поради твърде динамичните промени в международната (европейска) регулация в областта на счетоводството и финансовото отчитане, и днес се радвам на научноизследователските постижения на моя колега.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ КЪМ СТАНОВИЩЕТО

Дисертационният труд на **Виктор Николов Хаджикотев** отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 от ЗРАСРБ. С този труд той доказва, че притежава задълбочени теоретични знания по научната специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка” и по счетоводство, както и способности за задълбочени научни и емпирични изследвания.

В заключение, въз основа на тази констатация и на аргументите дотук изразявам убедено моето становище и предложение, от уважаемите членове на Научното жури да се даде положителна оценка на дисертационния труд, разработен от Виктор Николов Хаджикотев, и за присъждането на Виктор Николов Хаджикотев на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност 05.02.05 „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка”, професионално направление: 3.8 „Икономика”.

София, 25.06.2015 г.

Член на Научното жури:

(доц. д-р Христина Орешкова)